

PERCEPȚIA ȘI UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN MEDIUL BIBLIOTECAR

Aculina MIHALUȚA,
ORCID: 0000-0001-5833-3690
Tatiana PRIAN,
ORCID 0009-0006-3167-7374
**Biblioteca Științifică a
Universității de Stat „Alec
Russo”, Bălți**

Rezumat: Acest studiu explorează percepțiile și utilizarea inteligenței artificiale (IA) în rândul bibliotecarilor din Republica Moldova. Pe baza unui sondaj național, sunt evidențiate nivelurile de familiaritate, tipurile de instrumente utilizate, dificultățile întâmpinate și beneficiile percepute de către respondenți. Rezultatele relevă atât deschiderea către inovare, cât și barierele structurale în calea adoptării, sugerând strategii diferențiate pentru integrare.

Cuvinte-cheie: inteligență artificială, bibliotecari, percepții profesionale, instrumente digitale, inovare bibliotecară

Abstract: This study examines the perception and use of artificial intelligence (AI) among librarians in the Republic of Moldova. Based on a national public opinion poll, it highlights levels of familiarity, types of tools used, challenges encountered, and benefits gained. The results reveal both openness to innovation and structural barriers to adoption, while proposing strategies for effective integration.

Keywords: artificial intelligence, librarians, professional perceptions, digital tools, library innovation

Inteligența artificială (IA) reprezintă una dintre cele mai importante transformări tehnologice ale secolului al XXI-lea, influențând profund domeniile care implică procesarea și diseminarea informației. Bibliotecile, ca instituții de bază ale infrastructurii societății cunoașterii, participă activ la această reconversie digitală [3]. Aplicațiile IA, deja funcționale în biblioteci din SUA, Europa și Asia, includ: chatbot-uri, traducere automată, recomandări personalizate, generare de metadate, clasificare automată, analiză comportamentală [1-3]. Această diversitate tehnologică implică redefinirea rolului bibliotecarului, tot mai mult perceput ca facilitator digital și educator informațional [1-3].

În acest context, prin cercetarea de față, ne-am propus să investigăm nivelul de familiaritate, gradul de utilizare, percepțiile

și disponibilitatea bibliotecarilor din Republica Moldova de a adopta IA în activitatea profesională. Sunt analizate tipurile de instrumente folosite, activitățile asistate, dificultățile întâmpinate, precum și sursele de formare. De asemenea, cercetarea include și opiniile bibliotecarilor care nu utilizează IA, pentru a identifica motivele reticenței și condițiile favorabile adoptării.

În sprijinul demersului investigativ, cercetarea a fost ghidată de trei ipoteze de lucru. Prima ipoteză a presupus că bibliotecarii care utilizează IA în activitatea profesională manifestă un nivel mai ridicat de încredere în potențialul acestor tehnologii și formulează percepții mai clare asupra beneficiilor lor. A doua ipoteză a urmărit să stabilească o corelație pozitivă între percepțiile favorabile și gradul de familiaritate cu instrumentele de IA, res-

pectiv experiența practică anterioară în utilizarea acestora. A treia ipoteză a considerat admis că integrarea eficientă a IA în bibliotecă este determinată în mod esențial de accesul la formare profesională specializată, de sprijinul instituțional oferit și de gradul de conștientizare a avantajelor concrete pe care aceste tehnologii le pot aduce activității bibliotecarului.

Metodologia cercetării s-a bazat pe aplicarea unui chestionar online, adresat tuturor bibliotecarilor din întregul Sistem Național de Biblioteci din Republica Moldova (publice, școlare, universitare, specializate). Instrumentul de cercetare, chestionarul, format din 23 de întrebări, a fost structurat pe trei secțiuni tematice: profilul respondenților, întrebări adresate utilizatorilor IA, întrebări adresate non-utilizatorilor și o secțiune comună privind viitorul IA. O întrebare-filtru a direcționat automat respondenții către secțiunile relevante.

Chestionarul a fost conceput pentru a surprinde atât experiențele concrete ale bibliotecarilor, cât și percepțiile lor asupra utilității și provocărilor legate de IA. Datele au fost colectate în perioada 14-31 martie 2025 și procesate cu ajutorul platformei Google Forms și al instrumentelor statistice din Excel. Analiza a inclus comparații pe categorii (vârstă, experiență profesională, statut de utilizator), iar interpretarea rezultatelor a fost orientată spre identificarea de concluzii aplicabile la nivelul sistemului bibliotecar național.

În total, au fost înregistrate 296 de răspunsuri valide, oferind o bază solidă pentru analiza percepției și utilizării IA în bibliotecile din Republica Moldova.

Profilul respondenților: experiență și context profesional

Pentru a înțelege modul în care bibliotecarii se raportează la inteligența artificială, este esențială conturarea profilului socio-profesional al respondenților, din perspectiva tipului de bibliotecă, a vechimii în domeniu, a nivelului de studii și vârstei.

Cei mai mulți respondenți activează în bibliotecă școlare - 65,9% și universitare - 15,5%, în timp ce bibliotecile publice și cele din învățământul profesional-tehnic sunt subreprezentate - 8,8%, respectiv 7,4%.

Această structură indică o predominanță a mediului educațional în eșantionul analizat.

În privința experienței profesionale, 50,7% dintre respondenți au peste 10 ani de activitate, 37,5% sunt debutanți (sub 5 ani), iar 11,8% se află într-o etapă intermediară (5-10 ani). Această distribuție echilibrată facilitează interpretări diferențiate în funcție de parcursul profesional.

Din punctul de vedere al studiilor, 53,4% dețin o diplomă universitară nespecifică domeniului, iar 20,3% au absolvit o formare de profil biblioteconomic. Pondere ridicată a studiilor superioare sugerează o capacitate generală ridicată de adaptare profesională, chiar dacă domeniul IA nu este inclus explicit în curricula de bază.

Pe grupe de vârstă, predomină categoria 25-54 ani (54,4%), urmată de cei care au peste 55 de ani (43,2%). Tinerii sub 25 de ani sunt puțin reprezentați, ceea ce indică o nevoie de reînnoire generațională în domeniu.

În ceea ce privește familiaritatea cu instrumentele digitale, 42,6% au utilizat Google Translate sau DeepL, 20,9% folosesc sisteme de recomandare, iar 10,6% - instrumente de sumarizare automată. Totuși, 22,7% nu au utilizat niciunul dintre aceste instrumente în ultimele șase luni, sugerând o adopție fragmentară și parțial conștientizată a IA.

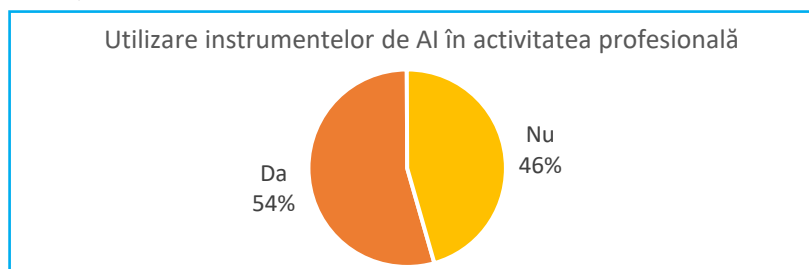
Întrebați despre reacțiile emoționale față de utilizarea IA, 67,6% au indicat *curiozitate*, 14,5% *entuziasm*, iar 12,8% *îngrijorare*. Diferențele de percepție sunt vizibile între categorii de vârstă: tinerii sub 25 de ani sunt predominant entuziaști și lipsiți de rezerve; categoria 25-54 ani exprimă un echilibru între deschidere și precauție; iar cei peste 55 de ani sunt curioși, dar cu o doză sporită de reținere.

Autoevaluarea cunoștințelor despre IA este dominată de scoruri modeste: 35,8% acordă nota 2 din 5, 31,4% - nota 4, iar doar 7,1% se consideră foarte bine informați. Acest tablou reflectă un nivel general insuficient de alfabetizare tehnologică, dar cu un potențial real de dezvoltare prin intervenții formative.

În concluzie, datele acestei secțiuni conturează un profil profesional dominat de seniori bine pregătiți academic, dar cu expunere inegală la tehnologiile IA.

Integrarea acestor instrumente depinde, în mod esențial, de existența unor programe de formare, de sprijin instituțional și de o

strategie coerentă de digitalizare adaptată nevoilor profesionale.

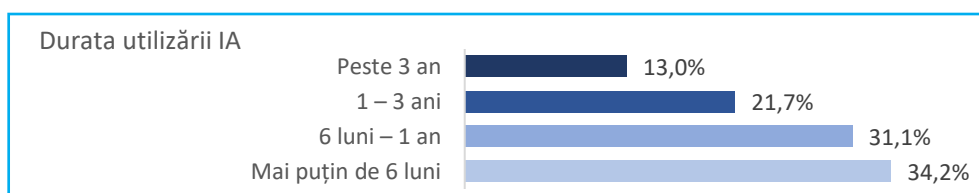

În rândul respondenților, 54,4% au declarat că utilizează în mod conștient instrumente bazate pe inteligență artificială în activitatea profesională, în timp ce 45,6% nu o fac. Utilizarea IA este cea mai frecventă în rândul bibliotecarilor cu vârste între 25-54 ani (59,0%), iar în categoria peste 55 ani predomină non-utilizatorii (51,6%). De asemenea, gradul de adopție variază în funcție de vechimea profesională: cea mai mare pondere a utilizatorilor se regăsește în

intervalul 5-10 ani de experiență (66,7%), urmată de cei cu sub 5 ani (56,8%) și cei cu peste 10 ani (50,3%).

Inteligența Artificială – noul coleg de muncă al bibliotecarului

Această secțiune analizează exclusiv răspunsurile bibliotecarilor care au declarat utilizarea conștientă a IA în activitatea profesională, oferind o perspectivă directă asupra experiențelor de integrare a acestor instrumente în practică.

Majoritatea utilizatorilor (65,3%) au început să utilizeze IA în ultimul an, confirmând caracterul emergent al fenomenului. 21,7% dețin doar o experiență între 1-3 ani, iar 13,0% sunt utilizatori cu peste trei ani de experiență, care pot fi considerați drept pionieri ai integrării IA în biblioteci.

Sursele de formare sunt predominant autodidacte: 40% au învățat singuri sau explorând direct instrumentele. Formarea prin traininguri oferite de instituția angajatoare (10,6%) și sprijinul colegilor (10,3%) indică o contribuție modestă a cadrului instituțional. Alte forme de instruire (traininguri externe – 7,6%, cursuri online – 12%) sunt prezente într-o măsură semnificativă. 6,9% utilizează IA fără nicio instruire formală, bazându-se exclusiv pe explorare intuitivă.

În ceea ce privește activitățile asistate, IA este utilizată în: traducerea automată (16,0%), generarea de conținut (13,4%), recomandări personalizate (12,8%), analiză

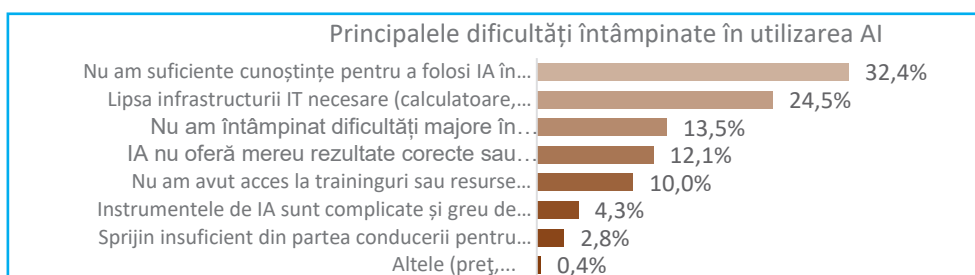
de date (8,3%), sumarizare automată (8,1%) și asistență virtuală prin chatbot-uri (5,8%). Aceste răspunsuri conturează o orientare predominantă spre procese de comunicare, informare și personalizare a serviciilor.

Instrumentele cele mai frecvent utilizate sunt ChatGPT, Gemini și Copilot (32,4%), urmate de Google Translate / DeepL (28,9%). Alte aplicații, precum sistemele de recomandare (8,6%) și platformele de analiză a datelor (7,7%), au o rată de utilizare mai scăzută. Aplicațiile specializate (OCR, VOSviewer, Scopus AI tools) sunt rar folosite, ceea ce sugerează o familiarizare mare cu instrumentele generaliste și accesibile.

Principalele dificultăți întâmpinate includ lipsa cunoștințelor (32,4%), probleme de infrastructură IT (24,5%), absența trainingurilor (10,0%) și incertitudinea privind acuratețea IA (12,1%). Totodată, 13,5% nu au raportat dificultăți, ceea ce poate fi corelat cu un nivel avansat de competență digitală sau cu o utilizare limitată a acestor

tehnologii. Obstacole mai rare menționate se referă la interfețe complexe și lipsa spri-

jinului managerial.

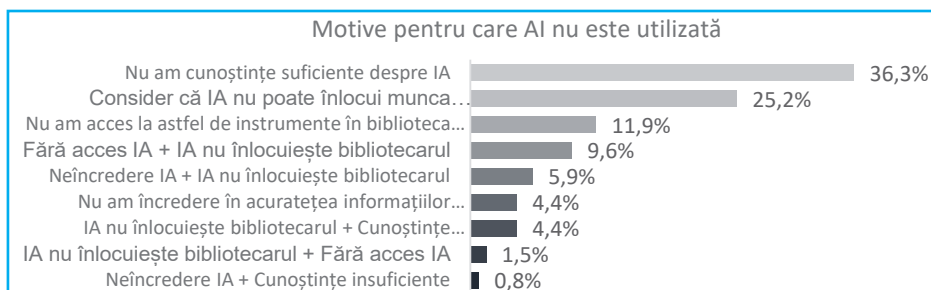
În ceea ce privește impactul perceput, 58,4% consideră că IA le-a ușurat sarcinile fără a modifica fundamental rutina profesională, iar 28,0% raportează o creștere semnificativă a eficienței. Doar 2,5% afirmă că IA a generat dificultăți în activitate. Aceste rezultate sugerează o integrare funcțională, dar fragmentară, a IA în biblioteci, bazată mai mult pe inițiative individuale decât pe strategii instituționale sistematice.

Bibliotecarii vs. IA: impedimente în colaborare

Această secțiune reunește răspunsurile oferite de respondenții care au declarat că nu utilizează inteligența artificială în activitatea lor profesională. Scopul este de a

identifica principalele bariere care împiedică integrarea IA în practica bibliotecară și de a contura premisele favorabile pentru o posibilă adoptare viitoare.

Cea mai frecvent menționată barieră este lipsa cunoștințelor (36,3%), urmată de percepția că IA nu poate înlocui munca bibliotecarului (25,2%) și lipsa accesului la instrumente (21,5%). De asemenea, 10,7% dintre respondenți exprimă neîncredere în acuratețea rezultatelor generate de IA. Aceste răspunsuri indică obstacole multiple: cognitive (alfabetizare digitală scăzută), conceptuale (rezistență de principiu) și infrastructurale (acces limitat la tehnologie).

Întrebați ce factori i-ar determina să adopte IA, respondenții menționează: formarea profesională (22,5%), exemple convingătoare de aplicare (17,9%), sprijin tehnic adecvat (13,7%), timp pentru testare (11,7%) și existența unor ghiduri și bune practici (10,4%). Aceste rezultate subliniază nevoia de intervenții structurate care să combine instruirea, validarea practică și sprijinul instituțional coerent.

În ansamblu, non-utilizarea IA în biblioteci nu este rezultatul unui refuz ideologic, ci al absenței condițiilor favorabile: cunoștințe, acces și încredere. Atitudinea exprimată este una rezervată, dar nu refractară, iar deschiderea condiționată ma-

nifestată de respondenți justifică necesitatea unor inițiative instituționale menite să transforme barierele actuale în oportunități de dezvoltare profesională și inovare.

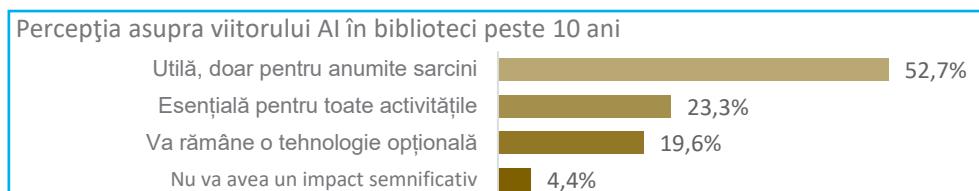
Viitorul IA în domeniul biblioteconomic

Această secțiune analizează proiecțiile profesionale formulate de respondenți privind rolul inteligenței artificiale în biblioteci. Sunt abordate gradul de încredere în viabilitatea tehnologică a IA, așteptările privind impactul asupra serviciilor bibliotecare, precum și percepțiile asupra posibilităților transformări instituționale și profesionale.

58,1% dintre respondenți consideră că IA va deveni o practică obișnuită în urmă-

torii cinci ani, ceea ce denotă un optimism moderat, asociat în general cu încrederea în evoluția tehnologică. 36,1% exprimă incertitudine, iar doar 5,7% resping această idee. Comparativ, utilizatorii IA exprimă un nivel ridicat de încredere (77,6%), în timp ce non-utilizatorii sunt mai rezervați (procent de respingere de 9,6% față de 2,5%).

Privind orizontul de 10 ani, majorita-

La întrebarea privind posibilitatea ca IA să înlocuiască bibliotecarii, 43,6% afirmă că aceștia vor rămâne esențiali, iar 36,5% prevăd o înlocuire parțială. Doar 9,8% anticipează o înlocuire în mare măsură. Non-utilizatorii exprimă mai des incertitudine (17%) comparativ cu utilizatorii (4,3%), ceea ce poate fi corelat cu o lipsă de contact direct cu tehnologiile emergente.

Întrebați care este cel mai mare avantaj al IA, 35,5% menționează accesul rapid și relevant la informație. Alte beneficii identificate includ: îmbunătățirea serviciilor de referință (14,5%), sprijin pentru utilizatorii cu dizabilități (11,1%), eficiență operațională (10,8%) și personalizarea serviciilor (8,4%). Utilizatorii IA valorizează mai mult funcționalitățile deja experimentate (chatboturi, accesibilitate), în timp ce non-utilizatorii idealizează potențialul de personalizare (16,3%).

Întrebarea deschisă privind modalitățile de îmbunătățire a serviciilor prin IA a evidențiat următoarele direcții dominante:

- optimizarea accesului la informație;
- automatizarea proceselor de catalogare și indexare;
- îmbunătățirea comunicării prin asistenți virtuali, reducerea sarcinilor repetitive și personalizarea serviciilor în funcție de profilul utilizatorului.

Răspunsurile reflectă atât entuziasm, cât și nevoia clară de formare conceptuală și tehnologică.

În ansamblu, respondenții proiectează un viitor în care IA ocupă un rol stra-

tea respondenților (52,7%) consideră că IA va fi utilă pentru anumite sarcini. 23,3% o văd ca esențială pentru toate activitățile, în timp ce 19,6% cred că va rămâne opțională, iar 4,4% nu prevăd un impact semnificativ. Utilizatorii IA sunt mai predispuși să anticipeze o integrare profundă solidă (32,9% față de 11,9%), în timp ce non-utilizatorii se orientează spre scenarii mai rezervate.

tegic, dar complementar bibliotecarilor. Diferențele dintre utilizatori și non-utilizatori evidențiază importanța experienței directe în modelarea percepțiilor și reducerea rezistenței la schimbare. IA este percepută ca un aliat profesional complex, cu potențial real de transformare a serviciilor bibliotecare, condiționat însă de investiții în formare, infrastructură și politici instituționale clare.

CONCLUZII

Rezultatele cercetării reflectă o deschidere substanțială a bibliotecarilor față de integrarea inteligenței artificiale în activitatea profesională, percepută în principal ca un instrument util pentru eficientizarea sarcinilor, pentru personalizarea serviciilor și facilitarea accesului la informație. Sunt recunoscute, de asemenea, beneficii precum automatizarea proceselor repetitive, suportul pentru utilizatorii cu nevoi speciale și extinderea interacțiunii prin asistenți virtuali. Utilizatorii activi de IA demonstrează o înțelegere aplicată și o atitudine echilibrată, în timp ce non-utilizatorii exprimă adesea incertitudini sau percepții idealizate, fapt care subliniază rolul esențial al experienței practice în modelarea percepțiilor.

Adoptarea IA nu este o alegere individuală izolată, ci depinde de factori structurali precum infrastructura tehnologică, accesul la formare și sprijinul instituțional. În acest context, se impune o abordare diferențiată: dezvoltarea competențelor avansate pentru utilizatorii activi și inițierea ghidată pentru cei aflați în etapa de explorare. Analiza com-

parativă confirmă ipotezele formulate inițial, arătând că bibliotecarii care utilizează IA manifestă un grad mai ridicat de încredere și formulează percepții mai clare și favorabile, comparativ cu non-utilizatorii, care exprimă incertitudine sau reținere. S-a evidențiat, de asemenea, o corelație pozitivă între familiaritatea practică și percepțiile pozitive, ceea ce subliniază importanța experienței directe în adoptarea tehnologiilor emergente. Totodată, se confirmă că integrarea eficientă a IA depinde de condițiile sistemice – for-

mare profesională, sprijin instituțional și înțelegerea avantajelor concrete, ceea ce justifică necesitatea formulării unor strategii diferențiate și adaptate la nivelul de pregătire profesională al bibliotecarilor.

În consecință, IA este percepută ca un partener profesional cu potențial transformator. Valorificarea acestui potențial depinde însă de capacitatea instituțiilor de a construi un cadru favorabil integrării: accesibil, sustenabil și centrat pe dezvoltarea competențelor profesionale [2-4].

Referințe bibliografice:

1. ALI, Muhammad Yousuf; Salam Bin NAEEM and Rubina BHATTI. Artificial Intelligence Tools and Perspectives of University Librarians: An Overview. *Business Information Review*. Online. 2020, no. 37(3), pp. 116-124. Disponibil: <https://doi.org/10.1177/0266382120952016> [accesat 2025-04-03].
2. ANDERSDOTTER, Karolina. Artificial Intelligence Skills and Knowledge in Libraries: Experiences and Critical Impressions from a Learning Circle. *Journal of Information Literacy*. Online. 2023, vol. 17, no. 2, pp. 108-130. ISSN 1750-5968. Disponibil: <https://doi.org/10.11645/17.2.14> [accesat 2025-04-08].
3. SANTOSA, Faizhal Arif. Artificial Intelligence in Library Studies: A Textual Analysis. *Italian Journal of Library, Archives and Information Science (JLIS.It)*. 2025, no. 16(1), pp. 61-71. Disponibil: <https://doi.org/10.36253/jlis.it-626> [accesat 2025-04-08].
4. WHEELER, Terrie R.; Diana DELGADO; Paul J. ALBERT; Sarah Ben MAAMAR and Peter R. OXLEY. Transforming and Extending Library Services by Embracing Technology and Collaborations: A Case Study. *Health Information & Libraries Journal*. Online. 2022, no. 39(3), pp. 294-298. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/hir.12439> [accesat 2025-04-08].